

Alma Mater

Число 5-6 (152-153)

вересень-жовтень '94

Видання Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника «Альма Матер»

Святковою прелюдією до нового навчального року стали традиційні урочисті посвяти у студенти, шкільні лінійки, присвячені Дню знань. Чи будуть вони успішним продовженням наступного нелегкого економічного року?

Фоторепортаж

КРОК ДО ВЕРШИН ЗНАНЬ

У Урочисто пройшов День знань в Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника і в школі-ліцеї N 23. На мітингу з нагоди посвяти у студенти виступили ректор вузу, академік Віталій Кононенко, професор Ярослав Заборовський, студентка філологічного факультету Тетяна Зорій. В примі-

щенні драмтеатру першокурсників привітали народний депутат України, голова обласної Ради Степан Волковецький, отець Августин з Бразилії, владика Миколай, отець Олександр, голова опікунської ради університету, генеральний директор хутрофірми "Тисмениця", доцент вузу Ігор Зварич. Академік Мирослав Стельмахович вручив першокурсни-

Співробітництво

УНІВЕРСИТЕТ РОЗШИРЮЄ МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

Навесні цього року між німецьким представництвом фонду Г. Зайделя в Україні і Прикарпатським університетом ім. Василя Стефаника укладено угоду про співробітництво у підготовці спеціалістів з економіки і менеджменту. Було передбачено, зокрема, перехід економічного факультету на навчальний план у відповідності до моделі, запровадженої у вищому навчальному закладі м. Розенгайма (Баварія). Німецька сторона мала надати значну науково-методичну і матеріально-технічну допомогу у здійсненні розробленого проекту.

З метою реалізації основних положень угоди делегація університету у складі ректора, професора Кононенка В. І., першого проректора, доцента Василишина Б. В. і доцента кафедри фінансів і бухгалтерського обліку, генерального директора хутрофірми "Тисмениця" Зварича І. Т. на запрошення фонду відвідала вищу економічну школу м. Розенгайма. Досягнуто принципової згоди щодо впровадження в університеті

(Закінчення на стор. 2)

кам символічний Ключ до знань. Студенти поклялися наполегливо оволодівати знаннями, які так потрібні нині молодій українській державі. Свято завершилося концертом.

Оксана ЛУЦЬВ.

Кор. "Alma Mater".

Фото Ярослава ЛЕВКА, Івана ФУШТЕЯ.

27 вересня — Всесвітній день туризму

ПРИВІТ, "КРАЄЗНАВЕЦЬ"!

Вийшов перший номер дитячо-юнацького вісника "Краєзнавець". Ініціатором його заснування є пресова служба обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді. А побачив він світ з допомогою журналістів та активістів університетської газети "Alma Mater".

Як запевнив директор центру п. Михайло Косило, часопис, незважаючи на фінансову скруту і високі поліграфічні видатки, виходитиме регулярно.

Пресова служба запрошує всіх краєзнавців до співпраці. Дорогі друзі, надсилайте нам цікаві повідомлення, фотографії, малюнки. Наша адреса: 264000, м. Івано-Франківськ, вул. Нечуй-Левицького, 7. Центр туризму і краєзнавства, або м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, редакція газети "Alma Mater", вісник "Краєзнавець".

Марія ГЛАДЮК.

Краєзнавець.

Фото Ярослава Лєвка

УНІВЕРСИТЕТ РОЗШИРЮЄ МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

(Закінчення. Поч. на стор. 1)

експериментального навчального плану економічного факультету. Його особливість полягає в суттєвому посиленні практичної підготовки майбутніх менеджерів, в першу чергу на фірмах Прикарпаття і Баварії. Майбутні менеджери поглиблено вивчатимуть дві іноземні мови (німецьку і англійську). Досягнуто домовленості щодо проходження стажування у вищій економічній школі викладачів економічних дисциплін університету.

Щорічно для читання лекцій, надання консультацій до університету

приїжджатимуть три-чотири професори цього вищого навчального закладу. Фонд Г. Зайделя здійснить закупівлю навчальної і наукової літератури, яка буде використовуватись у навчальному процесі.

Для матеріальної бази економічного факультету фонд Г. Зайделя профінансував придбання копіювальної, аудіо- та відеотехніки, телефаксу тощо. Необхідні капіталовкладення будуть також здійснені для придбання комп'ютерного комплексу на 10-15 робочих місць.

Кор. "Alma Mater"

ЗВЕРНЕННЯ

до вчителів, студентів, учнів і краєзнавців області

У Народному музеї освіти Прикарпаття готується книга "Відомі вчителі Прикарпаття". Сюди ввійдуть педагоги і культурно-освітні діячі, які співпрацювали до розквіту освіти в нашому краї (організатори народних шкіл, читальні "Просвіта", товариства "Рідна школа", педагогічні, письменницькі, художні, політичні і культурні діячі, учасники визвольних змагань 1918-1920 рр., руху Опору 1940-50-х років, репресовані в часи сталінізму та фашизму).

Рада музею звертається до всіх небайдужих до своєї історії збирати матеріали про цих людей і надіслати їх в Народний музей освіти Прикарпаття. Це буде освітянська скарбниця, з якої черпатимуть не тільки педагоги, студенти і учні, але й краєзнавці та вчені нашої області.

Готується також виставка художніх портретів відомих вчителів Прикарпаття, виконаних педагогами області та студентами Прикарпатського університету. Тому просимо із матеріалами, при можливості, надіслати фотографії.

Наша адреса: 284000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, Прикарпатський університет (музей освіти Прикарпаття).
Угорчаку Ю. М.

Слово першокурснику

З ЛЮБОВ'Ю ДО РІДНОГО КРАЮ...

Народився я в опільському краю, на землі славної дочки українського народу Насті Лісовської — Роксолани. І вже ця одна згадка нагадує нам про багату і цікаву історію рідного народу. А скільки ще незвіданих історичних доріг! Саме у вивченні їх сьогодені, як ніколи, ми відчуваємо потребу. Тому потрібні знання. У школі ми одержали тільки ази історії. Розширити свій світогляд, поглибити знання — ось далеко не все, чого прагнути ми, навчаючись на історичному факультеті.

Моєму шляху до вузу передували навчання в школі, участь у гуртках краєзнавчої роботи, в олімпіадах з історії. Ось саме цього року я в числі інших став призером Всеукраїнської олімпіади з історії. Це дало мені можливість без вступних іспитів, за результатами співбесіди, бути зарахованим студентом Прикарпатського університету.

Тому сьогодні хочу привітати своїх колег з початком навчання у вузі, побажати всім міцного здоров'я і вічного зорепаду. А наставникам нашим — сили і щедрого засіву на освітянській ниві. Нехай вона проростає зеленою паростю.

Олег БІЛОУС.

Студент 1-го курсу історичного факультету Прикарпатського університету.

Міжнародні зв'язки

ГОСТІ З ПЕНСИЛЬВАНІЇ В ПРИ- КАРПАТЬСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Як ми вже повідомляли, протягом 4 днів у нашому місті перебувала делегація університету м. Кутцаун, штат Пенсильванія (США). Її керівник — професор Роджер Віткомб, директор університетського центру міжнародних студій. Разом із ним прибули професор політекономії Павлина Дуда та її чоловік адвокат Сиген Луїс.

Саме вони — українці за походженням — були ініціаторами цього візиту. Мета якого — налагодження взаємовигідних стосунків з Прикарпатським університетом. Йдеться про конкретні програми у сфері обміну студентами, професорами, спільних дослідницьких акцій. Університет міста Кутцаун — середній за розмірами (близько 7-8 тисяч студентів), один із 17 університетів штату Пенсильванія. Центр міжнародних студій, директором якого є п. Віткомб, провадить спільні програми з університетами 14 країн. В Кутцауні стажуються

студенти з Польщі, Чехії, Гонконгу, Барбадосу, Камеруну, Кіпру, Гамбії, Гаїяни, Малайзії, Лівану... Чому ж не з України? Задля вивчення можливих шляхів співробітництва гості виступили перед викладачами університету, відповіли на їх численні запитання, провели дискусії із зацікавленими особами, підсумувавши проведення роботи під час переговорів із ректором університету проф. В. І. Кононенком. Що ж ми можемо запропонувати припиненні економічних скрути американській стороні, щоб виглядати не прохачами, а партнерами? Глибоко розроблений курс українознавчих студій для студентів Пенсильванського університету — українців за

походженням, які бажають вдосконалювати свої знання української мови, історії, культури. Висококваліфіковані професорські кадри, базу для проживання, навчання й відпочинку, чудову природу Карпат. Та впринципі — нашу гостинність та ситуазізм. Саме тому у протоколі про наміри, укладеному сторонами, знайшли відображення бажані напрямки спільної діяльності: обмін студентами (поки що у планах 1-2 українських студенти та 5-10 американських щосеместра) читання курсів лекцій професорами обох договірних сторін з широкого спектру дисциплін, інформаційний обмін, можлива організація наукової конференції з комп'ютерних технологій. Після

внесення необхідних поправок і доповнень планується підписати повномасштабні комплексні угоди на початку наступного навчального року. А поки що в рамках програми перебування члени делегації ознайомилися з навчальною та матеріальною базою університету, школою-ліцеєм № 23, архітектурними й культурно-мистецтвими пам'ятками міста, чудовою природою Карпатського краю. Вони були також зачаровані мистецтвом художніх колективів університету та області.

Гостей прийняв перший заступник голови обласної Ради народних депутатів п. В. Досюк. За результатами візиту було дано прес-конференцію для представників засобів масової інформації. Отож, будемо чекати добрих вістей з Пенсильванії.

Олег ОСТАПОВИЧ.

Завідуючий відділом міжнародних зв'язків університету.

ЗАСНОВНИК ВИДАННЯ —
Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника (реktor — академік АПН України, доктор філологічних наук, професор Віталій Кононенко).

Над номером працювали:
науковий редактор — професор Володимир ПОЛІСК,
літературний редактор — кандидат філологічних наук Зоряна КАСПРИШИНІЦ,
редактор відділу інформації і реклами — Надія СТРИПАЦЮК,
контрастувальниця Ярослава ЛЕВКА, Юрій ЛЕХА.

Газета віддрукована орфестним способом друку в Надвірнянській районній друкарні.

© ALMA MATER
5-6 (152-153) вересень-жовтень '94
Головний редактор Сиген ГОРДИЦІЯ
Наша адреса:
Заходьте — м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, каб. 102, 102а (вихід з вул. Пушкіна). Ниніть — м. Івано-Франківськ, геліополітштам, а/с 27.
Дзвоніть — 96-482, 96-489.
Фотографія "Світлина" — тел. 480.

Редакція залучає за собою право редагувати і скорочувати текст. Автори публікацій підписують за добір, точність і об'єктивність наведених фактів. Висловлені авторами думки можуть не збігатися з позицією редакції.

Набір і верстка рекламного агентства «Акорд».
М. Івано-Франківськ, вул. Кіровоградська, 2.
Тел. 2-49-45, 3-72-75,
факс (03422) 2-49-45,
e-mail: vad@akord.lvano-frankivsk.ua.

Газета адресована обласним управлінням по пресі 3.01.1994 р. Свідчення про державну реєстрацію друкарського засобу масової інформації № 216, серія ІФ.

Виходить двічі на місяць форматом Ф4-4.
Наклад 1000 прим.
Замовлення №
Щодня до друку 22.09.94 р.

Почуття національної гідності, любов до рідної культури, мови, повага до свого народу, його історії формуються в школі, а широкий простір для цього відкривається через участь молодих людей у пошуково-дослідницькій роботі, туристсько-краєзнавчих експедиціях, походах, екскурсіях, змаганнях.

Саме тому обласний державний центр туризму і краєзнавства, управління освіти проводять експедицію "Люби і знай свій рідний край". Понад чотири тисячі пошукових загонів, в яких об'єднано 45 тисяч школярів, беруть активну участь у виконанні завдань чотирьох напрямків експедицій — "Роде наш красний — роде наш прекрасний", "Мій край — моя історія жива", "Краса і біль України", "Козацькими і стрілецькими стежками". Для координації цієї роботи створено обласний штаб експедиції.

Цікавим і змістовним є пошук під девізом "Роде наш красний — роде наш прекрасний", що є і Всеукраїнським рухом молоді. Школярі досліджують свій родовід по батьківській та материнській ліній, родоводи славних людей краю, організовують етнографічно-пошукову роботу, вивчають долі своєї родини у долі України, їх сподвижницьку діяльність.

У багатьох школах стали традиційними маленькі свята у колі друзів "І на тім румуноків живе все знайоме до болю", "Ой, роде наш красний, роде наш прекрасний", "Козацькому роду нема переводу", сімейні свята "Із бабусиною скрині", "Кольори мого роду", "І буде син, і буде мати, і будуть люди на землі". Заслуговує увагу пошуково-дослідницька робота учнів Коломиїської школи №4, де створено

кабінет народознавства "Берегиня". Тут зібрано стародавні речі, предмети побуту, знаряддя праці, вишивки, писанки, музичні інструменти, книги, зразки фольклору з Снятинського району, Тернопільської, Чернівецької, Хмельницької областей, відтворено інтер'єр української хати. Коломиїяни також є ініціаторами проведення уроків рідної мови і літератури з елементами народознавства, уроків з історії України,

оформлено в альбомах. Учні розробили сценарії вистав "Нашому роду нема переводу", "Ой на Івана та й на Купала", "Вертеп".

Під час походів та експедицій діти записали та зібрали цікавий фольклорний, краєзнавчий, етнографічний матеріал, колекцію вишивок, самі навчилися вишивати. В школі створена кімната-світлиця та кімната народних ремесел, яка нараховує понад двісті оригінальних експонатів. Тут проводяться уроки з народознавства, зустрічі із старожиллами села, вечорниці, тематичні вечори... В цьому напрямку наполегливо працюють у Городенківській, Ямницькій Тисменицького, Нижньорівнянській школах Тлумацького району. Шкільні колективи активізували

різноманітних позакласних та позашкільних виховних заходів, які базуються на місцевих історичних фактах та зібраних матеріалах.

Учні разом з п. Катериною Рогович, організатором цієї роботи, були учасниками Всеукраїнської конференції "Роде мій красний — роде мій прекрасний", на якій представляли цінні пошукові матеріали, і стали учасниками виставки-конкурсу за тематикою "Доля моєї родини у долі України". Школярі та керівник нагороджені грамотами Міністерства освіти України та Українського державного центру туризму і краєзнавства за плідну роботу по збереженню та примноженню традицій, звичаїв та обрядів народу.

Заслуговує на увагу діяльність фольклорно-краєзнавчого гуртка села Милування Тисменицького району (керівник Василь Завацький). Гуртківці записали від старожилів села колядки, щедрівки, веснянки, гаївки, народні ігри, пісні — все це любовно

пошукову роботу, продовжують вносити свій посильний внесок в скарбницю рідного краю, досліджуючи та вивчаючи національні традиції, звичаї, обряди, свята, кращі зразки народної творчості, етнографії, літератури, музики, народного мистецтва. Юні ентузіасти проводять дослідницько-пізнавальну роботу в галузі народознавства, сприяють розвитку та збагаченню своєї національної самосвідомості, бережуть і збагачують культурні здобутки народу та поважають національні цінності інших народів, досліджують творчий доробок та життєвий шлях майстрів літератури та мистецтва, вчених, громадських діячів, їх внесок у національну та загальнолюдську спадщину. Створюються світлиці, музеї, кімнати Матері, фольклорні, етнографічні кутки, поповнюються зібраними матеріалами експозиції існуючих музеїв, кімнат, залів. "Мій край — моя історія

(Закінчення на стор. 6)

Екскурсія в музей

З ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ...

Народний музей освіти Прикарпаття. Фонди його налічують тисячі експонатів, значною частиною оригінальних, які характеризують стан школи і освіти в нашому регіоні, починаючи з часів Київської Русі і до наших днів. Кожний рік його відвідує 4 - 5 тисяч екскурсантів. Тут працюють студенти і викладачі Прикарпатського університету, вчителі та старшокласники шкіл міста й області. Та крім екскурсійної діяльності, музей веде велику пошукову та науково-дослідницьку роботу. Він підтримує зв'язки з багатьма вчителями, особливо — з ветеранами педагогічної праці, випускниками нашого вузу.

Працівникам музею вдалося розшукати понад 200 прізвищ станицьківських вчителів, розстріляних фашистами у серпні 1941 р. Бєдуться пошуки матеріалів про вчителів — жертв сталінських та гітлерівських репресій. Широко розгорнулася робота по збиранню матеріалів про відомих людей Прикарпаття — письменників, учених, художників, композиторів, політичних і громадських діячів. Таких розвідок зібрано вже понад сто. Готується альбом і виставка портретів "Відомі вчителі Прикарпаття".

Щороку в музеї демонструються тематичні виставки, присвячені ювілейним датам у житті нашої країни та окремих діячів. Матеріалами цих виставок служать фонди музею та зібрання працівників університету, краєзнавчих областей. У цьому році експонувалась виставка, присвячена 180-річчю Т. Г. Шевченка, демонструється виставка "Богдан Хмельницький і Галичина" із зібраних професора В. Грабовецького. Створена експозиція "Вчителі Прикарпаття — учасники визвольних змагань 1918 - 1920 років",

присвячена 80-річчю створення легіону Українських Січових Стрільців. Велику допомогу у збиранні матеріалів, організації екскурсій, фінансову і методичну допомогу надають ректорат університету, обласне управління народної освіти, обласний центр юних краєзнавців. Фондами музею часто користуються вчені і краєзнавці області.

До речі, велику допомогу в поповненні фондів можуть дати педагоги, які досліджують історію свого населеного пункту. Відомості, документи про організацію у місті (селі) шкіл, кружків "Рідної школи", читалень "Просвіти" були б неоціненними матеріалами для нашого музею. Школярі під керівництвом педагогів могли б збирати матеріали про вчителів своєї школи, які причинилися до розвитку освіти, документальною школі, старші підручники, шкільне приладдя, визначити місця захоронень заслужених вчителів свого села (міста). Юні краєзнавці під час канікулярних експедицій могли б зібрати цікавий матеріал про відомих вчителів нашої області, про педагогів, учасників визвольних змагань, вояків ОУН - УПА, репресованих.

Тут з радістю приймуть матеріали з історії освіти, які ви офіруєте і які прислужаться до детальнішого вивчення, до розширення музейної експозиції, приймуть заявки на екскурсії, дадуть відповідну краєзнавчу та методичну консультацію.

Запрошуємо відвідати Народний музей освіти Прикарпаття.

Надія СТРИНАДЮК.

Студентка V курсу філологічного факультету.

ПОШУК ВЕДУТЬ ШКОЛЯРИ

стали традиційними проведення міських, районних, обласних зльотів туристів-краєзнавців, юних геологів, турнірів, масових сходжень на найвищі вершини Карпат, заочних конкурсів на крашу туристську мандрівку.

Лише в цьому році понад 16 тисяч школярів стали учасниками 836 категорійних та ступеневих походів. Близько 1,5 тисяч учнів беруть участь у 80 туристських гуртках, створених при обласній центрі туризму і краєзнавства. Серед крашних — туристські гуртки Калуського ВТУ-7, Ценавської, Гвіздецької шкіл Коломийського району, Букачівської Рогатинського, Перегінської школи №1 Рожнятівського, Вигодської Долинського та їх керівників О. М. П'єха, В. В. Сокура, М. М. Бальця, О. Д. Деделюк, С. П. Гордашка, Р. К. Свистовича, О. О. Крутіна.

Високий рівень майстерності підтверджують з року в рік на обласних змаганнях школярі Коломийського, Долинського, Снятинського, Богородчанського, Калуського районів та м. Коломій.

Вихованці Перегінської школи №1 Рожнятівського району Городенківської школи №1, Верboveцької школи Косівського, Гвіздецької Коломийського районів, будинку школяра м. Коломій є призерами Всеукраїнських зльотів, змагань, конкурсів.

Цікавий досвід роботи туристського клубу "Геліос" Калуського ВТУ-7. Тут працюють відділи пішохідного та гірського туризму, любителів велосипедних та водних мандрівок. З року в рік передаються і приножуються традиції клубу. Більш досвідчені регулярно проводять навчання з туристським активом, допомагають новачкам в оволодінні основами туристської техніки. Змагання, постійна участь у туристських заходах дозволили представникам турклубу досягти високої спортивної майстерності: тільки за останні три роки команда училища двічі здобула перемогу в традиційному обласному турнірі учнівських команд з крос-походу на приз В. М. Гуцуляка, успішно захищала честь області на Всеукраїнських змаганнях гуртківців з гірського туризму в Криму.

Туризм став улюбленою справою педагогічного та учнівського колективів Коломийського району. Тут розроблена певна система ознайомлення дітей з надбаннями рідної культури, історії краю, починаючи з 1-го класу, через залучення до туристських мандрівок, екскурсій, експедицій. Матеріали, зібрані в мандрівках, стають експонатами шкільного музею, навчально-наочними посібниками при вивченні конкретних тем шкільних предметних курсів гуманітарного і природничого циклів. Для класних керівників, вчителів початкових класів, вихователів працює постійний семінар туризму і краєзнавства, відроджується просвітницько-спортивне товариство "Пласт". У школі працює п'ять туристських гуртків, які організовують навчання вчителів та учнів, проводять зльоти, змагання, походи. Шкільна команда 15 разів була переможцем обласних туристських змагань та шість — учасницею Всеукраїнських зльотів.

У наступному році в перший раз буде проведений чемпіонат України серед учнівських колективів на краші туристсько-краєзнавчі подорожі. І наше завдання якнайдостойніше представити область в цьому престижному турнірі.

У кризовій ситуації сьогодні опинилася не лише наша культура, економіка, але й екологія, що наражає на небезпеку фізичне існування людини. Тому особливого значення набуває турбота про оздоровлення навколишнього середовища. Ця глибока, благородна справа лягла у змісті і завданнях Всеукраїнської експедиції "Краса і біль України".

У походах, екскурсіях, пошукових та експедиційних заходах школярі вивчають природні особливості рідного краю, розробляють та описують нові туристсько-краєзнавчі маршрути, вивчають екологічний стан свого населеного пункту, складають екологічні карти місцевості і рекомендації по охороні природного середовища, беруть безпосередню участь у природоохоронній роботі.

Заслугове на увагу робота гуртківців Джурівської школи Снятинського району (керівник Р. Д. Чабан), які вивчили та проаналізували екологічний стан своєї місцевості та підготували дві цікаві публікації: "Радіометричні спостереження на території Снятинського району" та "Гідрологічні особливості частини басейну річки Рибниці".

Надвірнянський районний дитячий екологічний центр, де керівником Л. П. Кравчук, успішно працював над створенням маршрутів екологічних стежок, складанням сценаріїв проведення дитячих екологічних свят, зустрічей. Учні паспортували малі річки, збирали матеріали про їх походження, провели екологічні толоки, впорядковуючи береги, збирають лікарську сировину та насіння рослин.

Об'єктом дослідження учнів Городенківської школи №1 (керівник Я. М. Терлецький) стала річка Ямгорів, яка протікає через райцентр. Діти вивчили рельєф, геологічну будову, природний комплекс, породи і мінерали, які складають річкову долину, виявили об'єкти, які найбільше забруднюють річку, звернулись із запитом і пропозиціями до керівників прилеглих установ й організацій по відтворенню життя в річці.

Учнівське об'єднання Жуківської школи Тлумачького району

КРАЄЗ

Вісник обласного державного центру

У 20-градусний мороз — погодьтеся — найкраще вдома. Та учні СШ №5 м. Івано-Франківська, які займаються у туристському гуртку, так не вважають. Різноманітні захоплення цих семикласників — фотографія, музика, образотворче мистецтво, поезія... Та об'єднує їх безмежна любов до туристських мандрівок у гори. Нещодавно вони повернулись з Ворохти.

— Що манить вас туди?

— Перш за все, — розповідають Світлана Гук та Люда Доцяк, — подивитись на краєвиди околиць Ворохти, ну і, звичайно, покататись санками. Ми спускалися такими крутими схилами, і з такою швидкістю, що мерзнути не було часу.

— Нічого не може бути смачнішого вдома за печену на вуглях картоплю у походи, — каже Володя

Шаленко. — Мене завжди запах і дим смерека ватри, яка у морозну є якоюсь особливою.

Надзвичайна краса мових краєвидів найбільше захоплює романтика Рона Моргардсько-

На дозвіллі

го, який іноді пробує поетичне перо.

З розповідей старшого туристського гуртка СШ №5 ми довідалися, вперше вони побували в Яремчі восени минулого року. Найбільше пам'яті на вуглях картоплю у походи, — каже Володя

Відгомін канікул

...І ЗУСТРІ БІЛЯ ВІТР

Близько 300 школярів взяли участь у традиційному зльоті туристів-краєзнавців Прикарпаття, який відається на мальовничій околиці гірського села Яблунь Богородчанського району.

Незважаючи на матеріальну скруту, урядова освіта, обласний державний центр тури-

краєзнавства учнівської молоді допомогли мандрівникам провести свої змагання цікаво і запально. Щоб потрапити до фінального туру, команди за і наполегливих додали гірські вершини. Ім часом у вітер доводилося розбивати наметові табори, для переправи через карпатські потоки. Юні пошуки задоволення збирали краєзнавчі матеріали, затим споглядали старожилья, зустрічалися з цікавими лю-

НАВЕЩЬ

Ч.1(1) ВЕРЕСЕНЬ-ЖОВТЕНЬ '94

...ту пам'яті краєзнавства учнівської молоді

спад "Перебий". Камінь Довбуша та місцевий краєзнавчий музей. Разом їм весело і цікаво, адже з батьками почувають себе зовсім по-іншому, і хоч повертаються додому дуже втомлені, згадки запишаються завжди приємні.

— Які місця ви б хотіли ще відвідати?

— Ми мріємо про водний поїзд, — ділитися з нами Тарас Галюк. Хоч би кілька годин відпочити біля гірської річки і покататися на наддувних човнах...

— Правда, не знаємо, наскільки це можливо, —

засміявся Саша Боднар.

Таня Думанська та Люба Луців розповіли про їх участь у міському туристському КВК, який організував обласний центр з туризму у приміщенні СШ № 24.

Тут юні туристи мали нагоду показати не лише свою туристську майстерність — розкладання намету, навісна переправа, вузли, топографія, — а й силу, спритність, винахідливість...

Спілкуючись із цими цікавими дітьми, мимоволі переносишся думками у їхній світ захоплень і переконань, відчуваєш їх радість та переживання.

Я бажаю учням на прощання щасливих і захоплюючих мандрівок, звичайно, не забувати про цьому про навчання.

Олена БУДНИК.
Наш кор.

ПОШУК ВЕДУТЬ ШКОЛЯРИ

(керівник Н. І. Круп'як) очистили чотири джерела в урочищах "Королівка", "Підірі", "Клебаня", "Лиса гора", впорядкували два ставки, взяли під охорону лелечі гнізда на території села, виголовили 65 шпаківень та 284 штучні годівниці для птахів, посадили 168 фруктових та 245 декоративних дерев.

Заслугує уваги робота юних природолюбів Букачівської школи Рогатинського, Тишківської Городенківського, Єзупільської Тисменицького районів, Івано-Франківської школи № 13, Долинського будинку школяра, Надвірнянського районного центру дитячої творчості.

При підбитті підсумків обласного етапу експедиції переможцями стали учнівські групи Джурівської школи Снятинського району, Городенківської №1, Івано-Франківської №13 і школи Надвірнянського екологічного центру, а пошуковці Джурівської школи та Надвірнянського центру стали лауреатами Всеукраїнського конкурсу.

Широке залучення учнівської молоді до природоохоронної роботи, виявлення та вивчення кращого досвіду цієї діяльності, розповсюдження його пропаганди, є головним завданням експедиції.

Основними напрямками II етапу туристсько-краєзнавчої експедиції "Краса і біль України" є ознайомлення з природою рідного краю, конкретна суспільно-корисна робота по впорядкуванню зруйнованих храмів, сіл, хуторів, збір спогадів і документів з історії рідного краю, повернення до життя народних традицій, свят та обрядів.

Результатом роботи учасників експедиції можуть бути путівники по рідному краю, тематичні краєзнавчі маршрути, публікації в пресі, виступи по радіо і телебаченню, створення нових музейних експозицій та розділів.

Позитивний досвід роботи етнографічних музеїв та етнографічних відділів у краєзнавчих музеях у Старокутській, Красноліській, Соколіській школах узагальнений Міністерством освіти України. Відзначено унікальність їх колекцій, особливі зібрання продукції народних промислів краю, широку популяризацію етнографічних знань серед учнівської молоді, їх велике культурно-виховне значення в умовах національного відродження в Україні.

Прикладом доброї роботи, ефективного використання в навчально-виховному процесі з учнями можуть служити музеї школи Букачівської школи Рогатинського району, Вигодської Долинського, Милуванської Тисменицького, Саджавської і Глибівської Богородчанського, Бовшівської і Новомартинівської Галицького, Липовицької Рожнятівського, Підмхайлівської Калуського, Соколіської Косівського, Пнівської Надвірнянського, загальноосвітніх шкіл та музеїв Івано-Франківської СШ №18, Коломийської СШ № 5, Калуської СШ № 5.

Кілька років тому розпочалась робота по збиранню експонатів у Вигодській загальноосвітній школі Долинського району. Мета — створення шкільного музею "Бойківського побуту та вишивки". Нині в ньому нараховується понад 1000 експонатів. Матеріали, зібрані в шкільному музеї, доповнюють знання учнів з історії, географії, літератури, образотворчого мистецтва, музики, допомагають міцному засвоєнню знань, цілеспрямовують у виборі професії.

При допомозі Вигодського лісокомбінату учні здійснили поїздку в урочище "Глибоке" до могил воїнів УПА, кілька експедицій до сусідніх сіл. У музеї проходять уроки народознавства: "Рідна мова", "Мамина пісня", "Батьківська хата", "Пахуча палиця", "Народний календар"...

Класні колективи працюють за напрямками шкільного музею: українське народне житло, український народний одяг та вишивка Бойківщини, харчування бойків, традиційні промисли та ремесла жителів сіл Вигоди, Пацківка, Шевченкового, Мізуня, Новоселци.

Краєзнавчі матеріали Букачівської СШ Рогатинського району стали неоціненними пам'ятками духовної і матеріальної культури краю, де ми народилися і вирости, де знаходяться могили наших предків. Вони стали основою створення в школі комплексного краєзнавчого музею під керівництвом С. П. Гордашка. В науковій експозиції музею належне місце знаходить історія трактування і походження слова "Україна", історія Галицько-Волинського князівства, край в період національно-визвольних повстань, участь місцевих жителів у війні 1648 - 1654 рр. і особливо підкреслюється, що саме тоді була відновлена українська держава, яка, на жаль, під тиском сусідніх держав Польщі і Московщини не змогла утвердитись і була розірвана на Правобережжю і Лівобережжю, а потім була остаточно окупована польськими і московськими військами. Демонструється в музеї багатий описовий і речовий матеріал, присвячений подальшим подіям, особливо про дії українських січових стрільців. Із застарілої експозиції вилучено експонати (або дано їм правдиве пояснення), основним призначенням яких була фетишизація комуністичної ідеї і практики перекручення історичної дійсності. Історичні події характеризуються документами і фотоматеріалами Дем'янового Лазу та інших місць, де були позлодійському заховані сліди страхотливих злочинів ВКП(б) - КП(б)У - НКВД.

Підготувала **Світлана ЛУЦЬКА.**

Неможливо згадати фінальних змагань етапи школярів Долинської СШ № 4, Коломийської станиці юних туристів, Підлемерівської СШ Тисменицького району, Яремчанської СШ та інші команди. Вони повезли додому дипломи, кубки і цінні подарунки.

Сесеня КОСИЛО.
Студентка 3-го курсу педагогічного факультету.
Фото Володимира ДЕРЕНА.

(Закінчення. Поч. на стор. 3)

жива", "Ми родом з України" — під таким девізом організуються походи учнівської молоді, спрямовані на глибоке вивчення і осмислення історії нашої держави.

колярі області досліджують та вивчають боротьбу нашого народу за національне визволення, починаючи з XI - XII ст. і до наших днів, історію козацтва, січових стрільців, ОУН - УПА, політичне, економічне та культурне життя народу.

Разом з педагогами, науковцями, істориками вивчають маловідомі сторінки історії України, пов'язані з роками сталінських репресій, голодомору 30-х років, розшукують свідків тих подій, записують їх спогади, беруть участь у створенні пам'ятників і меморіалів пам'яті, опікуються могилами січових стрільців, воїнів-визволителів, членів ОУН - УПА, жертв сталінських репресій, воїнів-афганців; вивчають та збирають історичні матеріали про національне відродження України, області. Цікаву і корисну роботу проводять юні дослідники Тишківської школи Городенківського району, які збрали багатий матеріал про своїх земляків, славних синів України — Миколи Заячківського, міністра кооперації України часів Центральної Ради, Василя Цалковського, родини Шухевичів, яка дала Україні відомого етнографа Володимира Шухевича, комбатантів УПА Романа та Степана Шухевичів. Пошуковий матеріал став основою місцевого краєзнавчого музею, який знаходиться в будинку, де колись мешкала родина Шухевичів. Експозиційні розділи музею знайомлять нас із першими поселеннями та самим виникненням села, версіями про походження його назви. Окремий розділ присвячений родині Шухевичів, зокрема, більш детально знайомить з історичною долею Осипа Шухевича — людиною обдарованою та розумною.

З давня привертав до себе увагу дослідників чарівний куток Карпат — Верховина. Понад 20 років відав вивченню життя гуцулів Володимир Шухевич. Ознайомившись із його фундаментальною п'ятитомною працею "Гуцульщина", багато педагогів і учнів гірської школи с. Буковець виявили бажання ґрунтовно вивчити історію і побут рідного краю. Кілька років тому в школі був створений історико-краєзнавчий гурток та музей.

Одним із завдань гуртківців є вивчення біографій визначних людей, які подорожували селами краю, збираючи етнографічний та фольклорний матеріал, музейні експонати. Серед них письменники Іван Франко, Михайло Павлик, Гнат Хоткевич, Юрій Федькович, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Марко Черемшина, Леся Українка, видатний історик, перший президент України Михайло Грушевський.

Гуртківці збирають все, що розповідає

про господарське життя гуцулів, — речі, якими користувалися землероби і тваринники, вироби домашніх промислів, одяг, предмети побуту. З духовної культури — вірування, народні знання з медицини, звичаї, обряди. А також вироби народних умільців — різьб'ярів, кераміків, бондарів, зброярів.

Цікавий матеріал, зібраний по селах Верховинського та Косівського, Рахівського (Закарпаття) та Путилівського (Буковина) районів, склав основу сценаріїв "Гуцульське

подорожі. Це стало захопленням тисяч юнаків і дівчат.

Багатий фактичний матеріал, зібраний пошуковцями, знаходить своє гідне місце в експозиціях шкільних музеїв.

В області паспортизовано 150 музеїв, з них 63 — народознавчі, 35 — комплексні-краєзнавчі, 9 — історичні, по 2 народних промислів та історії школи.

Два роки займалися пошуковою роботою учні СШ N 18 м. Івано-Франківська на чолі з учителькою української мови Р. І. Гаврилович. На уроках вивчали народну мудрість. Рома Іванівна пробудила в учнів інтерес до української культури, історії, їх зачарували не тільки народні пісні і танці, а і звичаї, національний одяг, живопис, кіномистецтво. Діти збирали у своїх родичів, знайомих з різних сіл нашої області старовинні речі, одяг, взуття, вишивки. Результатом пошукової роботи стало відкриття етнографічного музею, який став справжнім осередком патріотичного виховання дітей міської школи. Пошукові матеріали, зібрані вчителями і учнями, відіграють велику роль у процесі національного відродження, формуванні національної свідомості дітей.

Поліпшенню роботи шкільних музеїв сприяв їх огляд в цьому році. Однак аналіз його проведення показав, що в ряді міст і районів не піклуються належним чином про створення профільних експозицій, тісно пов'язаних із історією краю.

Незабаром ми відзначимо 50-річчя перемоги над німецько-фашистськими загарбниками. Міністерство освіти України оголосило огляд роботи музеїв Бойової слави. Боліче говорити, але факт, що за два останні роки дехто в запалі лжепатріотизму та під псевдогаслами замість виваженої обґрунтованої перебудови ліквідували 80 шкільних музеїв з цінними експонатами та експозиціями.

Ми не маємо права перекреслити виховання молодого покоління на багатовікових традиціях оборонців народу України (від дружинників Київської Русі до воїнів, які відстояли нашу землю від фашистського поневолення в роки другої світової війни).

Тому спільними зусиллями учнівських і педагогічних колективів ми повинні відкрити закриті експозиції і музеї та відкрити нові з метою дослідження забутих або замовчуваних сторінок історії України, пов'язаних з прагненням народу до волі та незалежності, встановленням прихованих фактів історії другої світової війни. Ми повинні встановити та увічнити прізвища людей, які пропали безвісти в роки війни, доповнити книги пам'яті села, міста, району, доглядати за місцями військових поховань з метою розширення та поглиблення знань учнів з історії батьківщини.

Михайло КОСИЛО.

Директор обласного державного центру туризму і краєзнавства.

Пошук

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВОЙ РІДНИЙ КРАЙ

весілля", "Гуцульська толока", "Проводи на полонину", "Вечорниці", "Сватання на Гуцульщині", для фольклорно-етнографічного ансамблю "Гуцульщина".

Змістовну дослідницько-пошукову роботу в цьому напрямку ведуть школи Богородчанського, Галицького, Городенківського, Тисменицького, Косівського районів. Як свідчить аналіз, в ряді шкіл Надвірнянського, Рожнятівського районів, міст Яремчі та Івано-Франківська недооцінюють важливості та актуальності вивчення історичного минулого українського народу, залучення дітей до витоків національної духовності засобами туризму і краєзнавства. Свідченням цього є і те, що в названих районах відсутні музеї чи кімнати подібного профілю.

Завдання полягає в тому, щоб докласти максимум зусиль, зосередити свою діяльність на дослідженні та висвітленні нерозкритих сторінок історії рідного села, міста, пов'язаних із прагненням народу до волі та незалежності; встановленні забутих чи прихованих фактів історичного минулого, доповненні книг пам'яті новими іменами; проведенні туристських походів, екскурсій шляхами визвольних змагань народу; створенні у школах історико-краєзнавчих музеїв, кімнат.

Освоєнням змістом роботи "Козацькими і стрілецькими стежками" є оволодіння навиками орієнтування на місцевості і подолання природних перешкод, вміння влаштувати свій побут в умовах туристської мандрівки, експедиції, випробувати себе в екстремальній ситуації, зібрати матеріал про район

Die freundlichen Beziehungen zwischen dem bayerischen Rotem Kreuz und unserer Universität wurden vor 3 Jahren geknüpft. Unsere deutschen Freunde tragen auf vielfältige Weise dazu bei, bestehende Verbindungen zu verbessern. Außerdem helfen sie den Bewohnern unserer Stadt, weil sie Arzneien und medizinische Ausstattung bringen.

Dank Niels Jörgensen - er ist Mitarbeiter der "Süddeutschen Zeitung" haben die Studenten und Schüler seit drei Jahren die Möglichkeit, sich für einige Zeit in Deutschland kostenlos zu erholen.

In diesem Jahr gehörte ich auch zu einer solchen Gruppe. Diese Gruppe bestand aus 16 Mitgliedern, und wir reisten nach Dachau. In Dachau angekommen, wurden wir bei verschiedenen Gastfamilien untergebracht. Durch diese Art und Weise der Unterbringung war es wirklich toll, Mentalität, Sitten, Bräuche, Nationalküche, usw. der Bayern kennenzulernen.

Die Tage waren von Führungen und Veranstaltungen ausgefüllt. Wir machten einen Stadtrundgang und waren auch im ehemaligen KZ Dachau.

Interessant war auch ein Nationalfest, wo unter einem Zelt etwa fünftausend Besucher saßen und Bier und Limonade zu sich nahmen. Bier und Limonade werden aus großen Krügen getrunken. Der durchschnittliche Bayer trinkt ca. drei Krüge.

Wir haben auch ein Museum in München besucht, wo gesammelt wird, was

man für bewahrenswert hält: Autos, Züge, Flugzeuge, Hubschrauber, Schiffe und U-Boote, gegenwärtige und vergangene Post- und Fernmeldetechnik. Dort könnt ihr euch auch zahlreiche Filme ansehen, in erster Linie über Weltraumforschung. Beachtlich sind auch die zahlreichen Computer, mit

durchfliegen konnten. Die Sterne leuchteten, schimmerten und funkelten in großen Pracht.

Der Zoo muß auch erwähnt werden, vor allem das Aquarium war super. Ein gedämpftes Licht schien durch die Scheiben, die Fische opaliserten wie im Märchen.

In der Sprache der Freunde

EINDRÜCKE MEINER

NACH REISE BAYERN

denen man sich sein Gewicht auf allen Planeten des Sonnensystems berechnen lassen, oder sich die Stellung seines Sternbildes im All zeigen lassen kann. Oder das Planetarium — wo wir kraft der menschlichen Vernunft und unserer Phantasie den nächtlichen Sternenhimmel

Allen hat die Reise nach Garmisch gefallen. Unvergesslich sind die wunderschönen Alpenbilder mit den Klüften, Almen, Bergflüssen und -bächen, Quellen und schillernden Wasserfällen im Grunde der Wälder. Die Luft ist klar und rein. Unweit dieser Schönheit liegt ein

kleines Wunder der Natur — der Walchensee mit seinem reinsten Wasser.

Wie im Fluge vergingen die Tage und schon kam die Zeit, Ade zu sagen. Bevor wir aber heimkehrten, veranstaltete unsere Gruppe einen Abschiedsabend. An diesem Abend wurden unsere heimischen Gerichte, Warenyky, Borschtsch und verschiedene Salate dargeboten, welche die Studenten und Schüler selbst zubereitet hatten. Unsere Gerichte haben unseren Gastgebern sehr gefallen, denn ein großer Kessel mit Borschtsch, 1 1/2 tausend Stück Warenyky und eine riesige Schüssel Salat waren sehr schnell "verschwunden".

Dank Niels ist es ein sehr lustiger Abend geworden. Er scherzte unaufhörlich und hatte eine Versteigerung organisiert. Der Erlös aus der Versteigerung kam dem Roten Kreuz zu.

Es sei erwähnt, daß Niels Berufsfotograf ist. Er hat uns Aufnahmen gezeigt, die er bei uns in der Ukraine gemacht hat.

Bei den Mitgliedern des Roten Kreuzes möchten wir uns ganz herzlich für die liebenswürdige Betreuung bedanken.

Unser Dank gilt auch dem Dekan Herrn Hrytsuk B. A., ebenso dem Leiter des Lehrstuhls Herrn Bylyzja J. T. und der Dozentin Frau Pacholok H. M., daß sie uns diese Fahrt ermöglicht haben.

Vladimir TURSCHYN.

Student des 4. Studienjahres der Fakultät für roman.-german. Philologie.

КРОСВОРД «ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ»

По горизонталі:

5. Групове практичне заняття студентів під керівництвом викладача у вузі.

6. Історико-географічна область України.

8. Академік АНУ України, житель міста Івано-Франківська.

11. Місто в Івано-Франківській області, в районі якого було відкрито в 1910 році перше родовище природного газу в Україні.

14. Юна постеса-школярка, лауреат премії ім. Маріїки Підгірянки, автор поетичної збірки "Віночок".

15. Опис особи в літературному творі.

16. Компонент складних слів, що відповідає поняттям "несправжній", "неправильний".

17. Випускник Івано-Франківського педагогічного інституту, нині професор Київського університету, академік.

20. Український майстер декоративної кераміки, один із засновників Косівської школи керамічного розпису.

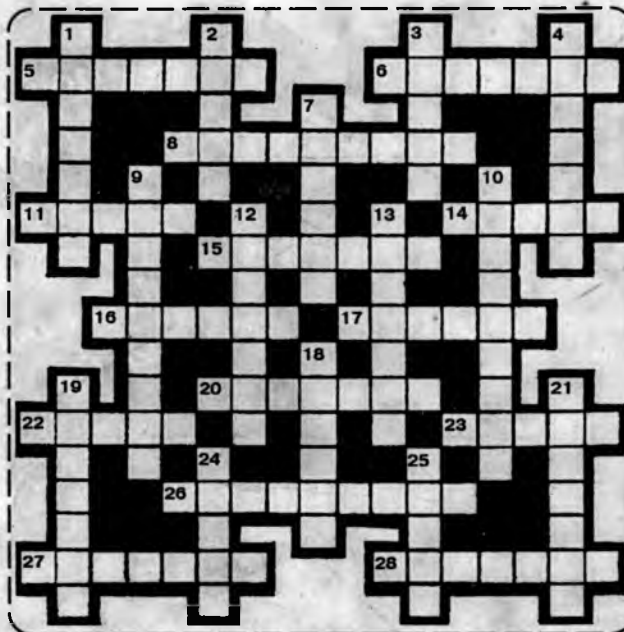
22. Українське чоловіче ім'я-перевертень, тобто ім'я, яке читається однаково ззаду наперед.

23. Дерево, з якого виготовляють сірники.

26. Бесіда викладача зі студентом з метою виявлення його знань.

27. Випробування абітурієнта, студента.

28. Літературно-науковий журнал революційно-демократичного напрямку, заснований групою прогресивних львівських студентів у 1888 р., до редакції якого входили Іван Франко та Михайло Павлик.

По вертикалі:

1. Жанр словесної народної творчості.

2. Фортеця феодала.

3. Прізвище матері Шевченка, за версією письменника С. Пушкіна, походила з роду Довбуша.

4. Відомий український письменник, автор роману "Війна".

7. Листок із запитаннями, на які абітурієнт дає відповідь.

9. Львівський аптекар, який в 1853 році винайшов першу в світі нафтову лампу.

10. Художник, який зображав тварин.

12. Американець українського походження родом із Тлумацького району, побудував у США два кригелама, кожний із яких втричі більший від російського типу "Ленин".

13. Справжнє прізвище письменника Марка Черемшини.

18. Прозорий папір для конювання малюнків, креслень.

19. Вигвір декоративно-прикладного мистецтва, поширений на Прикарпатті.

21. Те саме, що й бархат.

24. Лисазьб з дев'яти виконавців.

25. Спортивний приз.

Склали

Ігор КУТНИЙ та Наталка ПРОЦІК,

випускниця Букачівської середньої школи Рогатинського району.

(Відповіді в наступному номері).

ДО УВАГИ ЮНИХ ТУРИСТІВ, КРАЄЗНАВЦІВ, ВЧИТЕЛІВ

Обласний державний центр туризму і краєзнавства унівської молоді під час шкільних канікул та в навчальний час приймає групи з довільним терміном перебування:

— у дитячій турбазі "Мрія" (м. Івано-Франківськ) Ви ознайомитеся з історією і сьогоденням міста, відвідаєте пам'ятні місця та музеї, побуваєте в одноденному поході з виїздом в м. Яремче, а також в автобусній екскурсії в історико-архітектурному музеї "Манявський скит";

— у дитячій турбазі "Прут" у м. Яремчі — одноденні походи на г. Маковицю, скелі Олексія Давбуша, екскурсії пам'ятними місцями м. Яремчі, спортивної Ворохта та м. Рахова;

— у дитячій турбазі "Говерла" в с-щі Ворохта відвідаєте комплекс лижних трамплінів, спортивні споруди П'ятихаток, здійсніте екскурсії в міста Яремче, Рахів;

у 1994 році розпочинає роботу дитяча турбаза "Черемош" в с-щі Кути Косівського району.

Вас чекають дитячі туристські бази в кожному обласному центрі, Києві, Москві, Санкт-Петербурзі, в Литві, з якими ми підтримуємо ділові стосунки.

Ваші пропозиції
повідомляйте
письмово на адресу:
м. Івано-Франківськ,
вул. Флечуя-
Левицького, 19,
тел. 4-05-50, 4-01-01.